

14. Свирина Л.О. О коммуникативном подходе в обучении иностранному языку вне языковой среды // Филология и культура – 2008. – № 12. – С. 70-73.
15. Тарнопольский О.Б. Методика обучения английскому языку : учеб. пособ. / О.Б. Тарнопольский, С. П. Кожушко. – К. : Ленвит, 2004. – 192 с.

Барсуک С.Л.

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ОБУЧЕНИЮ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Статья раскрывает актуальность внедрения коммуникативно-когнитивного подхода в обучении английскому языку и раскрывает принципы, соблюдение которых позволит обеспечить высокий уровень эффективности образовательных задач, развить все виды речевой деятельности как средства общения.

Ключевые слова: коммуникативно-когнитивный подход, принципы обучения, стратегии обучения, коммуникативная компетентность.

Barsuk S.L.

MODERN APPROACHES TO TEACHING ENGLISH TO STUDENTS OF HIGH SCHOOL

The article is devoted to the implementation of Communicative and Cognitive approach in teaching English and reveals the principles of foreign language teaching, which provide a high level of effectiveness of this process and develop all kinds of communicative skills.

Key words: communicative-cognitive approach, main guidelines, learning strategies, communicative competency.

УДК 37.01/.09

Благу́н Н.М.

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті проаналізовано наукові підходи до розроблення соціально-управлінських рішень у загальноосвітньому навчальному закладі.

Ключові слова: соціально-управлінські рішення, технологія, навчальний план.

Управлінські рішення в загальноосвітньому навчальному закладі приймаються відповідно до чинних документів органів управління державою й освітою у формі перспективних та поточних планів, програм, цільових проектів, рішень педагогічної ради, Ради школи, профспілкових зборів, зборів трудового колективу, наказів, розпоряджень, методичних рекомендацій, порад.

Відповідно до нормативно-правових документів план роботи школи складається на період з 1 вересня поточного року до 1 вересня наступного року. Обговорюється та схвалюється на засіданні педагогічної ради [1,с.18]. Основою розроблення річного плану школи є дані аналізу її діяльності за минулий навчальний рік, виявлення проблем змістовно-організаційного та навчально-виховного характеру, врахування позитивних досягнень педагогічного колективу щодо забезпечення високого рівня якості освіти та вихованості учнів.

Починається цей процес з аналізу результатів діяльності ЗНЗ за минулий навчальний рік і передбачає: оцінку стану освітньої компетентності учнів школи, викладання навчальних предметів, виховної роботи, діяльності учнівських колективів початкової, базової та старшої школи, роботи з батьками, діяльності членів адміністративного-управлінської ланки та допоміжного персоналу школи. Водночас аналіз кожної із окреслених підсистем діяльності школи потребує знання оцінних параметрів, інтеграція яких розкриває їх сутність. Так результати освітньої компетентності учнів школи слід оцінювати за такими параметрами:

динаміка змін рівнів навчальної компетентності учнів ЗНЗ (підвищення, стабільність, зниження) в цілому по школі та в розрізі класів; міцність, глибина і діапазон знань учнів з основ наук (навчальних предметів інваріантної частини навчального плану); порівняльний аналіз результатів екзаменів та перевідних (річних) оцінок знань учнів; порівняльний аналіз результатів підсумкових контрольних робіт, тестування і поточних результатів знань учнів; рівень навчальної компетентності, вихованості та розвитку учнів випускних класів; особистісно орієнтоване навчання та його результативність (робота з обдарованими дітьми та тими, що не встигають засвоювати програмний матеріал); оцінка участі учнів у громадсько-корисній та виробничій діяльності (кооператив, мале підприємство, шкільні майстерні тощо); аналіз роботи вчителів щодо розвитку самостійності та навчально – пізнавальної активності учнів, їх творчого потенціалу; створення умов у процесі навчання для максимальної реалізації і самореалізації особистісного потенціалу учнів; досягнення учнів у предметних олімпіадах всіх рівнів та МАН.

Технологія аналізу викладання навчальних предметів полягає в оцінці стану реалізації змісту навчальних програм з предметів (інваріантної та варіативної частин навчального плану) у минулому навчальному році (за кількістю годин та результатами навчально-пізнавальної діяльності учнів): контрольні, лабораторні й практичні роботи, твори, навчальні екскурсії; оцінка ступенів реалізації освітнього, виховного та розвивального потенціалів навчальних предметів (у розрізі методичних об'єднань, окремих вчителів); стан викладання і результатів засвоєння змісту нових курсів та спецкурсів окремих предметів, зокрема – профільних; результатів діяльності предметних гуртків, факультативів, наукових об'єднань, клубів тощо; результатів позакласної роботи вчителів - предметників (тематичні та ювілейні вечори, диспути, конференції, КВК тощо); розвиток творчості, удосконалення педагогічної майстерності, підвищення освітнього рівня та кваліфікації, використання новітніх технологій, в т. ч. інтерактивних;

активність у роботі методичного об'єднання вчителів-фахівців навчальних предметів, науково-пошуковій роботі над індивідуальною методичною темою.

Технологія аналізу стану виховної роботи в школі та її результативності передбачає оцінювання стану досягнення мети виховання учнівського колективу школи та у розрізі класів відповідно до виховної мети, окресленої в річному плані роботи школи в минулому навчальному році; стан забезпечення органічної єдності навчання та виховання на уроці засобами навчальних предметів і у позаурочній виховній роботі, її результативність; пріоритетний аспект виховної роботи в ЗНЗ та стан його реалізації; упровадження в систему виховної роботи з учнями школи особистісно орієнтованого підходу, його ефективність; оцінка доцільності використання різних форм організації виховної роботи з учнями, методів впливу на формування особистості; результативність упровадження новітніх технологій, здійснення виховної роботи з учнями школи; стан вихованості учнів школи (сформованість патріотичних, громадянських та гуманістичних рис в учнів, світоглядних основ, духовності, моральних рис тощо).

Технологія аналізу (самоаналізу) діяльності членів адміністративно-управлінської ланки школи полягає в оцінці: умов діяльності педагогічного і учнівського колективів (приміщення, навчально-матеріальна база, фінансово-економічне забезпечення, харчування, мікроклімат, оздоровлення); згуртованість педагогічного і учнівського колективів; спонукання членів шкільного колективу до розвитку ініціативи і творчості; ефективність системи планування, організації та контролю діяльності педагогічного і учнівського колективів на засадах взаємодії, взаєморозуміння, співтворчості; регульовальна і стимулювальна роль директора ЗНЗ та його заступників у визначенні змісту і структури навчально-виховного процесу, забезпеченні умов його здійснення; єдність діяльності членів адміністративно-управлінської ланки, її взаємодія з громадсько-політичними організаціями, об'єднаннями; керівництво роботою допоміжного персоналу школи (лаборантів, бібліотекаря, технічного персоналу); забезпечення санітарно-гігієнічних умов функціонування школи відповідно до встановлених норм.

Технологія аналізу діяльності учнівських колективів щодо забезпечення високого рівня їхньої навчальної компетентності та громадянської активності передбачає наявність таких параметрів: рівень згуртованості класних колективів; навчально-пізнавальної активності учнівських колективів; стан виконавської дисципліни та громадської активності, сумлінність у дотриманні прав і обов'язків учнів, у тому числі до набуття якісної освіти; участь класних колективів учнів у загальношкільних справах, організаціях; поліпшення рівня навчальної компетентності учнів засобом впливу учнівського активу класу чи шкільної учнівської організації; співробітництво вчителів ЗНЗ та учнівських класних колективів, шкільних організацій на засадах співробітництва, співдружності та демократії.

Технологія аналізу роботи ЗНЗ з батьками учнів передбачає оцінку наявності та результативності педагогізації батьків; озброєння батьків змістом та методами виховання дітей на національних родинних традиціях; організація та забезпечення ефективного функціонування батьківських комітетів класів ЗНЗ (консультації, поради, методичні рекомендації тощо); залучення батьків до організації позакласної навчально-пізнавальної та виховної роботи учнів (предметні гуртки, виховні заходи, трудовий десант, виготовлення навчальних посібників і наочних засобів навчання тощо); взаємодія загальноосвітнього навчального закладу з зовнішнім середовищем, установами інфраструктури мікрорайону; організація системи індивідуальної роботи педагогів з батьками неблагополучних сімей; результативність спільної роботи закладу освіти з батьками дітей, що навчаються в ньому.

До аналізу окреслених аспектів діяльності загальноосвітнього навчального закладу доцільно залучати вчителів та керівників учнівських організацій.

На основі даних аналізу роботи педколективу школи у минулому навчальному році визначається: проблема (напрямок, аспект) організаційного та

навальньо-виховного характеру, над якою працюватиме педагогічний колектив ЗНЗ у наступному навчальному році; пріоритетний аспект діяльності ЗНЗ, який спрямований на розв'язання окресленої проблеми; мета і завдання кожної структурної підсистеми ЗНЗ щодо розв'язання проблеми в ракурсі пріоритетного аспекту його діяльності.

План роботи школи на навчальний рік може мати таку структуру:

1. Вступ.
2. Зміст і організація навчально-виховного процесу.
3. Система виховної роботи в школі.
4. Охорона життя дітей та збереження їх здоров'я.
5. Зміцнення навчально-матеріальної бази школи.
6. Фінансово - господарська діяльність школи.
7. Робота з батьками учнів школи.
8. Внутрішньошкільний контроль.

Форма плану роботи школи на навчальний рік може бути текстовою чи графічною (табл. 1).

Таблиця 1

Зразок плану роботи школи на навчальний рік

№ п /п	Завдання і зміст роботи	Термін виконання	Відповідальні за виконання	Відмітка про виконання
1	2	3	4	5

Графічна форма плану роботи школи на рік – це календаризована форма заходів відповідних підсистем її роботи. Саме цій формі плану надають перевагу керівники шкіл. Чимало теоретиків-педагогів обґрунтували доцільність її використання. Зокрема, М.І. Кондаков пише: "Переваги такого планування полягають у тому, що воно наочно відображає залежність між окремими ланками навчально-виховного процесу, дозволяє усунути дублювання, чітко уявити послідовність і наступність заходів та організацію контролю за їх здійсненням" [2, с.162]. Графічне планування сприяє поліпшенню поточного

планування діяльності керівників школи, зокрема складанню робочих планів керівників школи на тиждень, а також контролю за виконанням накреслених заходів.

Складання плану роботи ЗНЗ на навчальний рік, незалежно від його форми, потребує чіткої і конкретно продуманої методики і високої технологічної культури його вироблення. У практиці роботи ЗНЗ склалися і науково обґрунтовані кілька можливих варіантів технологій вироблення плану роботи школи на навчальний рік.

1 варіант. Директор ЗНЗ пише наказ (у березні-квітні поточного навчального року), у якому вказуються прізвища працівників школи та ті питання, які мають підготувати для річного плану; визначаються терміни розробки кожної окремої частини плану і дата подачі директору школи. Наступна стадія технології цього варіанту розробки плану – аналіз отриманих матеріалів, монтаж плану, попереднє індивідуальне читання, обговорення і корективи (на це витрачається приблизно місяць). У травні розроблений план роботи школи на навчальний рік подається в бібліотеку школи з метою вільного доступу для ознайомлення з ним широким загалом колективу школи. Пропозиції, подані в письмовій чи усній формі, аналізуються та, в разі їхньої раціональності й доцільності, враховуються при остаточному доопрацюванні річного плану. Кінцевий етап – обговорення плану роботи школи на навчальний рік на педагогічній Раді школи та його затвердження (серпень поточного року).

2 варіант. Директор школи пише розпорядження, в якому вказується група розробників плану роботи школи на навчальний рік. Це можуть бути: заступники директора школи, голови методичних об'єднань, бібліотекар, провідні фахівці – вчителі навчальних предметів, окремі класні керівники, представники батьківського комітету, громадських організацій тощо. Кожному із кола визначених осіб, залучених до складання річного плану, окреслюються завдання – фрагменти плану, які їм належить розробити чи, принаймні, внести пропозиції, висловити власні думки, бачення шляхів розв'язку окресленого питання.

Зазначимо, що 1 і 2 варіанти розроблення плану роботи школи на навчальний рік є певною мірою автократичними. Разом з тим вони є цілком виправданими для окремих шкіл і їх керівників, у яких превалує автократичний стиль управління. Водночас можливі й інші варіанти його розроблення.

3 варіант. 3-поміж них належне місце посідає діагностично-прогностичний варіант. Він потребує проведення великої, попередньої, дослідницької роботи: анкетування вчителів та учнів, усні бесіди з учителями відносно їхнього бачення подальшого розвитку закладу освіти, поліпшення навчально-виховної роботи в школі та його результативності, визначення актуальних проблем школи і шляхів їх розв'язання тощо. Технологічна культура його розроблення передбачає постановку питання – ситуації. Наприклад: "Якби я був (була) директором, то ...". Пропозиції слід проаналізувати і зробити відповідні висновки щодо відбору заходів для плану роботи школи на наступний навчальний рік. До цієї важливої справи слід залучати учнів-старшокласників та активістів учнівських об'єднань, для чого запропонувати їм таке питання:

"Якою є моя школа і якою я хочу її бачити у майбутньому?" Можна запропонувати тему для твору: "Моя рідна школа", "Мій улюблений учитель".

Аналітико-синтетичний спосіб обробки та аналізу отриманих матеріалів творчому керівнику школи дає цінну інформацію, яку можна трансформувати і втілити в план роботи школи на навчальний рік. Це *науково-демократичний варіант складання плану*, який базується на достовірній і виваженій інформації творчих працівників школи про стан її діяльності та перспективи розвитку.

4 варіант. Директор школи одноосібно визначає проблему та пріоритетні аспекти діяльності школи на наступний навчальний рік; створює робочу групу, розподіляє між ними коло питань, узгоджуючи їх зі структурою плану, дає інструктаж щодо виконання завдання, залишаючи "щілини" для самостійності і творчості; визначає термін подання матеріалів. Проаналізувавши отримані матеріали і відібравши потрібне для плану роботи школи на навчальний рік, директор одноосібно компанує план, уточнює, коректує і доводить до кондиції остаточний його варіант.

За цих умов не виключені прорахунки директора школи, який поклав на себе всю відповідальність за якість річного плану. Адже робоча група лише розробляла матеріал, при цьому їх діяльність була заздалегідь детермінована проблемою, одноосібно визначеною директором. Якщо вона виявиться невдалою, то всі подані матеріали членами робочої групи будуть значною мірою хибними, тобто план доведеться переробляти. Цим варіантом вироблення плану роботи школи на навчальний рік може скористатися досвідчений директор, творчий з високим рівнем управлінської компетентності та технологічної культури.

5 варіант. Даний варіант носить явно виражений колегіальний характер.

Директор школи проводить нараду з приводу планування роботи школи на рік; запрошує заступників з навчально-виховної, науково-методичної роботи, виховної роботи, організаторів методичної роботи, завідувачів кафедр, голів методичної ради, представника Ради школи, представників учнівських організацій та громадянських об'єднань учителів. Всі учасники наради при директорі обмінюються думками з приводу змісту та технології вироблення плану роботи школи на навчальний рік, визначають напрями та обсяг підготовчого матеріалу, термін подання (приблизно 2 тижні). На наступній нараді обговорюються матеріали, відбираються необхідні; визначаються дві-три особи для монтажу плану, який в остаточному варіанті на третьому засіданні обговорюється, схвалюється та пропонується робочою групою для розгляду на засіданні педагогічної ради.

Незалежно від варіанту підготовки матеріалів для плану роботи школи на навчальний рік технологічну культуру його вироблення можна представити такими етапами: вибір та формулювання проблеми, над якою працюватиме педагогічний колектив школи у наступному навчальному році (20 – 30 березня поточного року); окреслення завдань та пріоритетних аспектів діяльності школи (до 30 березня поточного року); комплектування робочої групи розробників матеріалів до плану та обсягу їх роботи (до 5 – 10 квітня поточного року); підготовка методики діагностування вчителів та учнів щодо оцінки роботи школи в поточному році та прогнозів на наступний навчальний рік, здійснення зрізів інформації (до 15 квітня); збір та аналіз матеріалів для плану роботи школи на рік, що надходять із різних джерел інформації (до 30 квітня поточного року); написання першого (чорнового) варіанту плану (однією чи 2-3 особами) і обговорення його структури та змісту на засіданні робочої групи (до 25 травня поточного року); корекція та написання чистового варіанту плану роботи школи на навчальний рік (до 1 червня поточного року), передача його до бібліотеки школи, де кожен працівник ЗНЗ може ознайомитися з ним і підготуватися до його обговорення 30 серпня на підсумковій педагогічній раді школи.

Практика роботи загальноосвітніх навчальних закладів переконує, що доцільно кожному розробнику плану роботи школи на навчальний рік дати примірну пам'ятку питань, з яких він має подати інформацію у межах своїх функціональних обов'язків та повноважень.

Аналізуючи матеріали, що надходять від груп чи осіб (членів педагогічного колективу), директор школи відбирає і зосереджує увагу на кардинальних проблемах роботи школи: забезпечення всім учням якісної загальної середньої освіти в межах державного стандарту та понад ним (обдарованим і талановитим дітям); поліпшення якісного складу педагогів; утримання шкільного приміщення у відповідному стані, поповнення та оновлення навчально-матеріальної бази школи; збереження та поліпшення здоров'я учнів, забезпечення харчування та своєчасного медичного огляду.

Дослідження даного аспекту управління ЗНЗ дає підставу для висновку про те, що текстова-графічна форма річного плану роботи школи полягає у регламентації його змісту переважно констатувального характеру. У більшості планів констатація домінує над проблемно-прогностичними заходами, що мають стратегічний та науково-пошуковий характер. Ці негативи спонукають досвідчених та творчих керівників шкіл до пошуків нових форм планування роботи школи. На думку В. Шелакіна, Н. Калантай, Н. Чепель, такою формою є циклограма [3].

Основою і перевагою "Циклограми" є те, що вона детермінована сталими видами діяльності школи та хронологічними термінами їх виконання. Кваліфіковано розроблена циклограма є партитурою діяльності кожного члена педагогічного колективу школи, а особливо її керівників.

Слід зазначати, що перелік напрямів роботи школи у циклограмі не є і не може бути стереотипним. Організаційні питання є більш менш сталими, а щодо змістових, то вони пов'язані з особливостями закладу освіти та його потребами. І все ж значна їх частина є незмінною. Тому варто витратити час на розробку циклограми навчального року закладу освіти, а на наступні роки лише оновлювати його змістові напрями діяльності. Циклограма – це своєрідна "пам'ятка" для керівника школи і в цьому теж полягає її перевага.

Дослідження проблеми стану вироблення та прийняття управлінських рішень у загальноосвітніх навчальних закладах свідчить, що певна частина їх керівників надають перевагу змішаній формі плану роботи школи на навчальний рік, який включає дві частини: а) текстову, яка присвячена аналізу стану навчально-виховної роботи та проблемам школи в перспективі; б) календаризовані заходи за місяцями року (графічно-циклічна частина плану).

Запропоновані варіанти розроблення плану роботи школи на навчальний рік можуть бути корисними здебільшого директорам з невеликим стажем роботи. Вони можуть вибрати будь-який із них, опанувати технологією його розроблення і поступово вдосконалювати. По-друге, слід застерегти керівників шкіл від уніфікації будь-якого варіанту технології вироблення плану, бо це призведе до стереотипу, який не сумісний з творчістю. По-третє, доцільно використовувати ту технологію, яка забезпечить високу якість плану і передбачає ефективні шляхи його реалізації, а в кінцевому результаті – високі показники діяльності педагогічного і учнівського колективів школи: якісну освіту, високий рівень вихованості та розвитку учнів, сформованість конкурентоспроможної, соціально- зорієнтованої особистості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Положення про загальноосвітній навчальний заклад. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 778 / Збірник нормативно-правових актів з питань загальної середньої освіти. – К.: Видруковано у ВАТ "Поліграфкнига", Кооперативне підприємство ДАК "Укрвидавполіграфія", 2008. – 119 с.
2. Кондаков М. И. Теоретические основы школоведения / М. И. Кондаков.– М.: Педагогика, 1982. – 191 с.
3. Шелакін В., Калантай Н., Чепель Н. Циклограма навчального року середнього загальноосвітнього закладу // Директор школи, № 28 –31 (221–223), серпень, 2002. – 96 с.
4. Управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу: моделі, соціокультурні процеси, технології: наук.-метод. посіб. / [Л. М. Калініна, А. Ф. Остапенко, В. В. Лапінський, В. В. Літвинчук, В. В. Рогоза та ін.]; за наук. ред. професора Л. М. Калініної. – Київ – Володимирець: 2011. – 560 с.
5. Палеха Ю.А. Ключі до успіху, або Організаційна та управлінська культура / Ю.А.Палеха//Навч.посіб.–К.:Вид-во Європейського ун-ту, 2002.–337с. с.38.
6. Васильченко Л.В. Управлінська культура і компетентність керівника / Л.В. Васильченко.– Харків; Видавнича група "Основа", 2007.–176 с.

Благун Н.М.

НАУЧНЫЕ ПОДХОДЫ К РАЗРАБОТКЕ СОЦИАЛЬНО-УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

В статье проанализированы научные подходы к разработке социально-управленческих решений в общеобразовательном учебном заведении.

Ключевые слова: социально-управленческие решения, технология, учебный план.

УДК 378.14

Буянов П.Г.

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено особливостям дистанційної освіти в системі неперервної професійної освіти.

Ключові слова: неперервна професійна освіта, дистанційна освіта, дистанційне навчання, дистанційні технології.

Фундаментальною характеристикою сучасної цивілізації є орієнтація на розвиток освіти, науки і культури, на розширення інтеграційних процесів у сфері людської діяльності.

Реформування змісту професійної освіти виступає провідним фактором розвитку всієї освітньої системи. Воно полягає не лише в оновленні змісту освіти, але й у створенні механізму його постійного оновлення, переведення освітнього процесу в режим інноваційної активності, тобто переході до неперервної освіти, що охоплює все активне життя людини.

Світовий досвід акцентує увагу на тому, що основою сучасної ефективної освіти є система неперервної освіти, яка забезпечує широке впровадження в навчальний процес дистанційних технологій.

Мета статті полягає у виявленні особливостей використання дистанційних технологій в системі неперервної професійної освіти.

Теоретичним і практичним питанням неперервної професійної освіти присвячені роботи провідних учених-педагогів С. Гончаренка, Р. Гуревича, Н. Ничкало, В. Подобеда, Р. Юнацкевича та інші.

Розробка й упровадження сучасних педагогічних технологій професійної підготовки фахівців розкриті в працях В. Безпалька, В. Сидоренка, С. Сисоевої і багатьох інших.

Проблеми дистанційної освіти активно досліджували такі вчені, як: В. Биков, Є. Владимирська, Н. Євтух, В. Жулкевська, С. Калашнікова, С. Кудрявцева, Є. Полат, В. Тихомиров, В. Хмель, Б. Шуневич та інші.

Інтенсивність динаміки інноваційних процесів у науковій і технічній галузях прискорюють процес втрати функціональності наявних знань, що викликає у фахівця будь-якої сфери діяльності необхідність в отриманні нової інформації, її адаптації для оперативного використання.

Скорочення життєвого циклу економічно цінних знань і зростання міжгалузевої мобільності трудових ресурсів сприяють посиленню зворотного зв'язку між ринками освітніх послуг і ринками праці. Це призводить до розуміння ключової ролі неперервної освіти.

Аналіз сучасної світової освітньої політики показав, що неперервна професійна освіта має такі стратегічні цілі:

- розширення доступності освіти протягом життя через інформування та консультацію про освітні можливості;
- надання освіти в формах, які дадуть дорослим можливість поєднувати навчання з іншими видами діяльності;
- забезпечення доступності освіти для всіх категорій громадян;
- забезпечення гнучкості освітніх траєкторій;